

מכון מניטו

לוי עציון - פרשת שמיני

הרב יהודא לאון אשכנזי (מניטו)

תרגום ועריכה מצרפתית: אליעזר שרקי

צוות עריכה לשונית והגהה לפרשות: אלישבע שרקי, בלה בל אנג', ואיתי קולין

וְשִׁמְרֶתֶם אֶת חֻקֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה' (ויקרא יח, ה)

הגויים נחשבים לעובדי אלילים, גם מבלי שיהיו מודעים לכך, היא סוגיה נפרדת, והיא קיימת גם ביחס למונח "אומות העולם".

ב. העיסוק בתורה המוזכר כאן אינו לימוד התורה במשמעות המקובלת של הביטוי "לעסוק בתורה", אלא פירושו כאן **קיום המצוות**, כפי שעולה מהנאמר בפסוק "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם".

מטעם זה, ה"תורה תמימה" מפרש את הברייתא בבבא קמא: "שאפילו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול" כמתייחס לצדיקים [מאומות העולם] המקיימים את שבע מצוות בני נח. והוא מסתמך על דברי הרמב"ם המובאים על ידי "הדיין ר' חסדאי הלוי":

אין בדבר ספק שכל מי שהתקין עצמו ונפשו בכישרון [=בהכשרת] המידות והדעות באמונת הבורא יתברך הוא מבני עולם הבא, ולכן אמרו חכמי האמת: "אפילו נוכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול", וכל עצמו של דבר ומגמת תורת משה הוא תיקון הגוף והנפש לבורא יתברך, ולא נשתבח משה רבינו אלא בזה, כמו שכתוב: "וְהָאִישׁ מִלִּשָׁה עֲנִיו מֵאֵד מְכַל הָאָדָם".

כמו כן, ה"תורה תמימה" מבסס את עמדתו בענין בני נח⁵ על פרשנות הגמרא⁶ לפסוק **תּוֹרַה צִוָּה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלַת יַעֲקֹב** (דברים לג, ד): "לנו מורשה ולא להם". ועל כן הגמרא קובעת שבכל מקום שמוזכר הביטוי "לעסוק בתורה" לגבי נוכרי, הכוונה לשבע מצוות בני נח.

"כתר תורה"

כתר זה מתייחס מצד אחד לישראל המחויב בתרי"ג מצוות של תורת משה, ומצד שני לנוכרים המקבלים על עצמם **כתורה** את שבע מצוות בני נח. הרמז לכך הוא ש"כתר" עולה בגימטריה 620 שהוא הערך המספרי של 613 (תרי"ג מצוות) יחד עם 7 (מצוות בני נח). ויש מי שמוסיף שבעשרת הדברות שניתנו בסיני יש 620 אותיות.

חשוב להתבונן עמוקות במסר האוניברסלי הזה, דווקא בימינו, כאשר נראה שמגמות בדלניות נטולות רסן מתפשטות בקרב חוגים דתיים מסוימים, בארץ ובחו"ל.

יש בפסוק זה מסר חשוב לגבי הממד האוניברסלי של התורה. ה"תורה תמימה"¹ מביא בפירושו לפסוק ברייתא המאירה את הממד הזה:

תניא, ר' מאיר אומר, מניין שאפילו גוי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול, תלמוד לומר: אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם, "כהנים לזרים וישראלים" לא נאמר אלא אדם. הא למדת שאפילו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול. (מסכת בבא קמא, לח, א)

לכאורה, ניתן להקשות על ברייתא זו מהסוגיה הידועה במסכת יבמות (סא, א). שם הגמרא מפרשת את הפסוק ביחזקאל (לד, לא) "וְאֶתְּן צִאֲנֵי צֹאן מְרֻעֵי אֲדָם אֹתָם, אֲנִי אֶלְהִיכֶם נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים" וקובעת: "אתם קרויים אדם ואין הנוכרים² קרויים אדם".

על יסוד הדברים האלה, חוגים דתיים מסוימים מסיקים בטעות שהיהודים בלבד הם בני אדם, ולא הגויים! למעשה, אמירה כזאת מצביעה על בורותם המוחלטת במהות האמונה המונותאיסטית של ישראל, האמונה באחדות ה', שאיננה מסתכמת ב"מונולטריה", ב"פולחן לאל אחד"³. היא גם מצביעה על חוסר הידע שלהם לגבי הדיוק הקפדני שבדברי חז"ל, שאותם חוגים מצטטים "בערך".

בעניין זה ראוי לעיין בדברי התוספות במסכת סנהדרין (נט, א) הקובעים: "יש חילוק בין אדם להאדם". **אדם** - ללא הא ידיעה - מתייחס לשושלת היוחסין המשיחית אשר שורשה באדם הראשון ונמשכת עד "בן האדם"⁴, ורק היא מחויבת בקיום כלל המצוות שבתורה. **האדם**, לעומת זאת, מתייחס לכלל האדם, לכל בני האדם אשר כולם, לכאורה, מסוגלים להיות צדיקים על פי שבע מצוות בני נח. והנה, בפסוק ביחזקאל לעיל מופיעה המילה **אדם**, לא **האדם**. נוסף על כך, יש לציין שפסוק זה אמנם מתפרש בגמרא ביבמות כמתייחס לישראל בלבד, אך זאת בהקשר המסוים של דיני טומאה הנובעת ממגע עם המת.

מפירוש ה"תורה תמימה" אנו למדים על שני עניינים מהותיים:

א. כל אדם, מכל אומה שהיא, שעוסק בתורה, הרי הוא ככהן גדול. הרי הפסוק אומר "האדם" (אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם), מילה המצביעה על כל אדם, אפילו עובד אלילים! השאלה אם

¹ רבי ברוך הלוי אפשטיין הי"ד (1860-1942).

² זה הנוסח במהדורת הרב שטיינזלץ, המתקן את "תיקוני" הצנוורה. במהדורות הישנות מופיע בדרך כלל במקום "גוי" או "נוכרי" הביטוי "עכו"ם" (עובדי כוכבים ומזלות). ב"כי מציון", הרב אשכנזי משלב את שני הנוסחים: "נוכרי [עכו"ם]". להלן במאמר הוא גם מתייחס לבעייתיות של המינוח הזה. (ה. ע.)

³ אלא אמונה בה' האחד, בורא העולם כולו ומשגיח על כל הבריאה, ובכללה כמובן גם על אומות העולם. (ה. ע.)

⁴ כלומר האדם השלם, פרי של זיכוך הזהות של האדם דרך התולדות. (ה. ע.)

⁵ שעיסוקם בתורה הוא בשבע מצוות בני נח.

⁶ סנהדרין נט, א.

⁷ עיין במסכת אבות (פרק ד, משנה ג): "רבי שמעון אומר, שלושה כתרין הם, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן."